

ציוני דרך

מרכז סיור ולימוד
מזכרת בתיה

מוזיאון הרב מוהליבר

ציוני דרך

מרכז סיור ולימוד
מזכרת בתיה

מוזיאון הרב מוהליבר

פעילות חוויתית לתלמידים בנושא השמיטה הראשונה במזכרת בתיה

בתוכנית:

סיור - סיור באתריה ההסטוריים של מושבת הברון מזכרת בתיה בעקבות מייסדי המושבה אשר היו הראשונים לקיים את מצוות השמיטה בארץ, לאחר 2000 שנות גלות.

סרטון - צפייה ודיון בסרט "השמיטה הראשונה" המתאר את מאבקם של מייסדי מזכרת בתיה מול פקידי הברון רוטשילד.

פעילות חוויתית - המתמקדת ברעיונות הערכיים של מצוות השמיטה ומשמעותה לימינו.

לפרטים והזמנות:

"ציוני דרך", מרכז סיור ולימוד מזכרת בתיה

טל: 052-8990480, 08-9340034

midrasha.mb@gmail.com

"ציוני דרך" מרכז סיור ולימוד השוכן במזכרת בתיה, שם לו למטרה להנחיל את ערכי הציונות ואהבת הארץ בקרב האוכלוסיות השונות, באמצעות סיורים וטילים חווייתיים בנושאי ראשית הציונות, מורשת קרב, תנ"ך וטבע.

בין סיורינו:

ראשית הציונות - מושבות העלייה הראשונה-מזכרת בתיה, גדרה, נס ציונה, רחובות, ראשון לציון, זכרון יעקב ובנימינה.

יפו ונווה צדק - בעקבות סופרים ואנשי רוח.

מורשת קרב - חזית הדרום בתש"ח, הדרך לירושלים, בעקבות נופלי המושבה מזכרת בתיה.

בעקבות התנ"ך - בעקבות יהושע, שמשון, דוד וגלית.

סיורי טבע - הרי ירושלים, שפלת יהודה, מישור החוף, הכרמל והגלבוע.

למידע נוסף הכנסו
לאתר שלנו או
סריקו את הקוד

ציוני דרך

מרכז סיור ולימוד
מזכרת בתיה (ע"ר)

מוזיאון הרב מוהליבר

שמיטת תרמ"ט במזכרת בתיה

סיפור שמיטת תרמ"ט במזכרת בתיה הוא סיפור מרתק.
על מנת להבין אותו לעומק, נחזור לימי הקמת המושבה

כפר לקבוצת בארץ יהודה

נוסד בשנת תרמ"ד

ציוני דרך, מרכז סיור ולימוד מזכרת בתיה

ציוני דרך

מרכז סיור ולימוד
מזכרת בתיה

מוזיאון הרב מוהליבר

בפגישה שהתקיימה בא' סוכות תרמ"ג (1882) בין
הרב מוהליבר לברון רוטשילד, הוחלט על הקמת
מושבה שמייסדיה יהיו חקלאים על מנת שתשמש
כמושבת דגם להקמת מושבות נוספות בארץ ישראל

אח"כ קרן מוהליבר

בעקבות הפגישה הנ"ל נבחרו 11 ראשי בתי אב מהכפר פבלובה שברוסיה
הלבנה להקמת המושבה. הרב מוהליבר ציין כי כל 11 הנבחרים

היו "כולם עובדי אדמה מנעוריהם,

כשרים ויראי ה' למאוד"

הרב שמואל מוהליבר

שו"ת מהר"ש אורח חיים, סימן י"ט

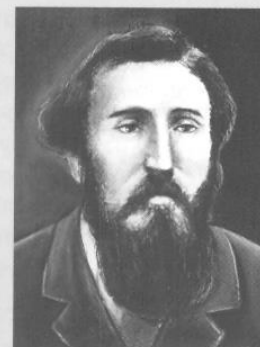
עם 11 הנבחרים נערך הסכם שהסעיף האחרון בהסכם קבע:

"כאשר נתיישב בהאחוזה אשר תנתן לנו אין לפקידי החברה אשר במקוה ישראל
להתערב בענינינו רק בדברים הנוגעים בין אדם לחברו, אבל בדברים שבין אדם
למקום ומצוות המעשיות אין להם להתערב ולאמר לנו כה תעשו או כה לא תעשו,
כי אם ככל אשר יורו לנו תופשי התורה כה נעשה ונצליח"

יסוד המעלה, עמ' 14

אברהם יעקב גליקסון

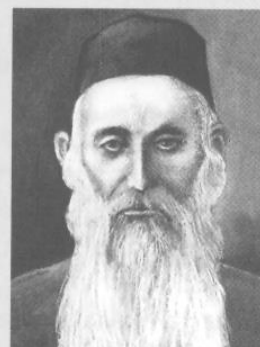
צבי ארקין

יעקב ארקין

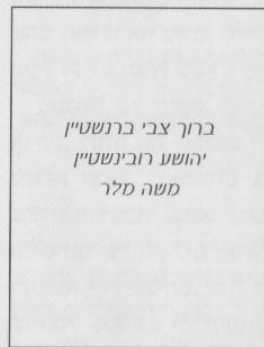
דב רודבסקי

יעקב לסקובסקי

יחזקאל לוין

ברוך צבי ברנשטיין
יהושע רובינשטיין
משה מלר

אפרים שקולניק

חיים משה פרס

מייסדים שתמונותיהם לא נמצאו

עקרון

המושבה קמה בז' בחשון
תרמ"ד (1883).
המושבה נקראה "עקרון"
בשל סמיכותה לכפר הערבי
"עקיר".

בתמונה משמאל נראה בית
הכנסת הראשון של המושבה
שהיה בית הכנסת הראשון
במושבות יהודה.

המושבה בראשיתה

המושבה מימשה את ציפיות מייסדיה ובתוך
פרק זמן קצר התבססה מבחינה כלכלית

"כמעט לא נאמין למראה עינינו... בצאת כל בני הבית לפועלם
ולעבודתם עדי ערב, תחזנה עינינו אנשים אשר כמעט שיבה זרקה במ,
זקנם מגודל, פאות ראשם וציציות כסותם תתנענענה אחת הנה ואחת
הנה, והמה צועדים ברב כוחם ובמהירות נפלאה, הינם מרימים חרמש
על קמתם ונשיהם עוזרות על ידם, מאלמות אלומים ולוקטים
השיבולים השטוחות על פני השדה..."

"כנסת ישראל", ספר שנתי לתורה ולתעודה ווארשא תרמ"ו 1886

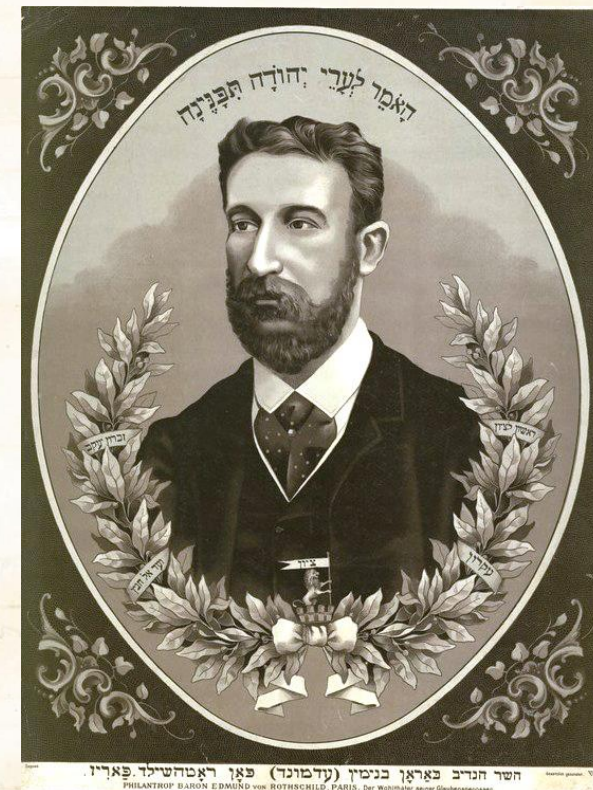
בשנת תרמ"ז (1887) ביקר הברון רוטשילד לראשונה בארץ ובביקורו במושבה התרשם עמוקות מחריצות תושביה ומעל הכל מאורח החיים הצנוע ששילב תורה ועבודה. הברון החליט לשנות את שם המושבה למזכרת בתיה לזכר אמו ובכינוס של תושביה בבית הכנסת הכריז:

"ויאמר הברון לאנשי עקרון:
בני חביבי, מתנה טובה הבאתי לראשון לציון
אבל לא זכו בעיני...
על כן הנני נותנה לכם – מהיום והלאה שם עקרון יעקר
ויקרא שם המושבה 'מזכרת בתיה'
על שם אמי הגבירה
אשר הלכה לעולמה בתוך שנה זאת".

"המגיד" תרמ"ז, גיליון 24, "הצבי" ב' סיון תרמ"ז

בתיה רוטשילד אמו של הברון

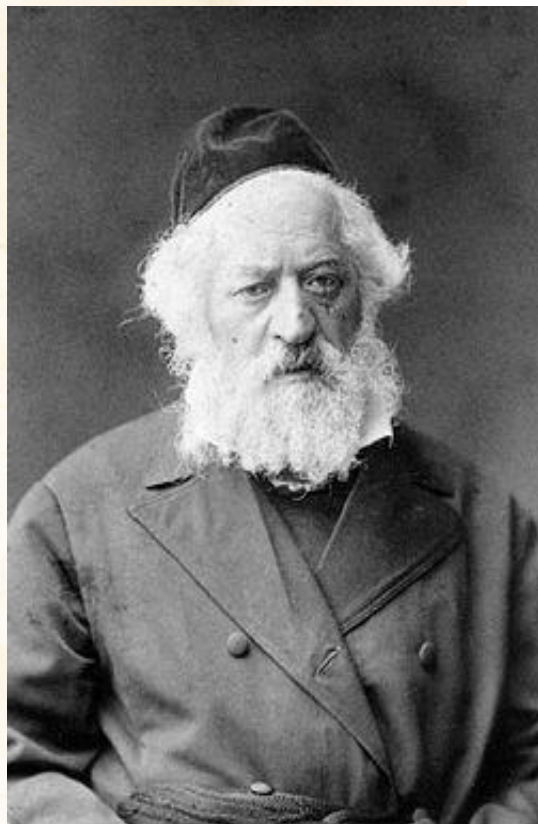
הברון בנימין אדמונד דה רוטשילד

בשאלה זו דנו גדולי הרבנים בארץ ובגולה.
מחד גיסא, היו שצידדו במציאת דרכי היתר
להמשך העבודה בשנת השמיטה על מנת
שהמושבות החדשות לא תרדנה לטימיון.
מאידך גיסא, היו מגדולי הרבנים שצידדו
בקיום מצוות השמיטה ללא חיפוש דרכי
היתר בנימוק שמן הראוי לקיים מצווה זו
לאחר אלפיים שנות גלות ובפרט שבשל
ביטולה גלינו מארצנו.

האידיליה במערכת היחסים בין
הברון רוטשילד למייסדיה היתה
לפרק זמן קצר והתנפצה כעבור
כשנה בשל פולמוס השמיטה.
שנת השמיטה תרמ"ט היתה השנה
הראשונה שבה עמדו המושבות
החדשות בפני השאלה כיצד ואיך
להתמודד עם מצוות השמיטה.

הרב ספקטור

צילום היתר המכירה המקורי (הארכיון הציוני K2/15)

כ"ה

[illegible]

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל
 וְיִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל
 וְיִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל

בשבט תרמ"ה נחתם היתר המכירה הראשון ע"י

הרבנים שבתמונות וביניהם גם הרב מוהליבר

יוזם המושבה מזכרת בתיה.

להיתר זה הצטרף, בסייגים נוספים,

גם הרב יצחק אלחנן ספקטור.

הרב קלפפיש

הרב מוהליבר

הרב טרונק

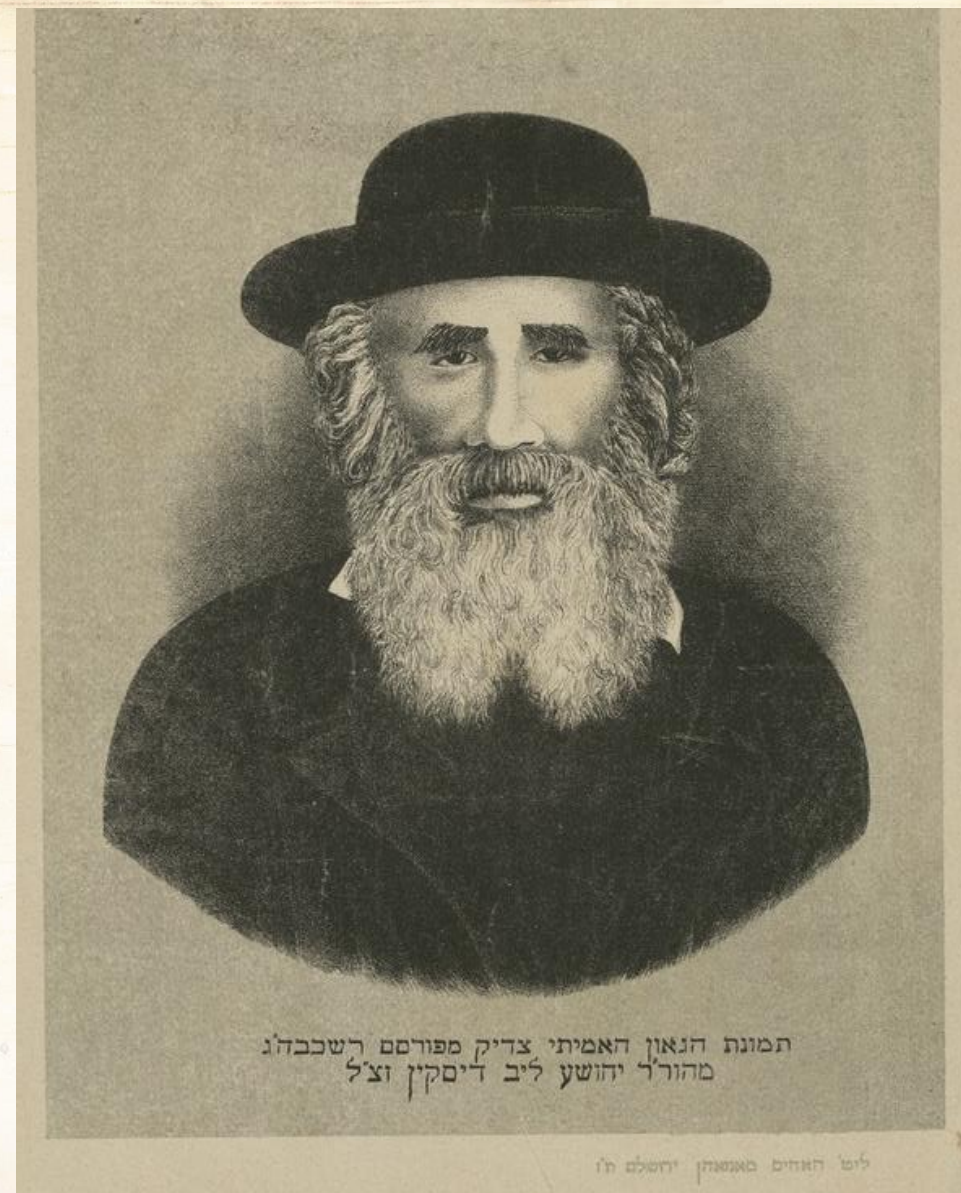
ציוני דרך

מרכז סיור ולימוד
מזכרת בתיה

מוזיאון הרב מוהליבר

רבני ירושלים
ובראשם הרב
דיסקין והרב סלנט
התנגדו להיתר
המכירה

לאחר התחבטות רבה, החליטו תושבי מזכרת בתיה לנהוג כפסק רבני ירושלים ולשמוט כליל מעבודת האדמה. יתר המושבות בארץ סמכו על היתר המכירה. פקידי הברון גזרו גזירות קשות על תושבי המושבה על מנת לאלצם לצאת לעבודות השדה. על אף הגזירות, תושבי המושבה לא נכנעו ללחצים שהופעלו עליהם.

Brunnen in Ekron (Jüdische Colonie in Palästina)

No. 35

חבצלת

HABAZELETH

ציון

שנת התשע עשרה

ס' חנוך לשנת ה'תר"ס
נמק בעמדתו 8 סלון. כמות 20
פראג. כנסיית ווארשא ליו
סלון. כמות 6 רחב.
אדריכלות לטון חללי ברוסיה:
P. Friedman, in der Bibliothek
von S. Lipaky, in Odessa.

מבשרת

קיים האדון בלוח את אשר גזר האדון שייד על עקרון. את המורים שפת צרפת בבית הספר שלל מהם ויקחם אליו לראשון לציון, וגם הפרדים מסבבי הגלגל לשאיבת מים גלו מעקרון לראשון לבל יהנו מהם שובתי שביעית, ואם באלה לא יוסרו עוד ידו נטויה לרדפם עד חורמה, ולגרשם בכוח הממשלה מעל האדמה אשר ניתנה להם ואשר עבדו בזיעת אפם.

חבצלת, כ"ב סיון תרמ"ט, גיליון 35

מזכרת בתיה (עקרון) היתה במרכז ההתעניינות
הציבורית בארץ ובעולם.
עמידתם האיתנה מול פקידי הברון לאורך כל שנת
השמיטה, למרות הקשיים, היתה לשם דבר.

No. 41

שנת התשע עשרה

חבצלת

HABAZELETH

מבשרת

ציון

החפץ להודיע דבר מה לעובדיו עליו
לשם בקר כל שנה גרסה וחצי.
מזכרת בתיה אחר פיאסנר וחצי.
המאמר (חשבוש) יקבל עשרה לטובה.
מכתבים בלתי חשופים יישנו לבעליהם.

מחנה לשנה בארץ סינקו 4 סגנון
בפס בנסמיון 8 מלחין. בנחש 20
פראנק. בנחמניא וסנדיקא ליד
סנדיקא. בנחמניא 6 רחוק.
אורקסט לזמן חללי ברוסיה:
P. Friedman, in der Bibliothek
von S. Lipaky, in Odessa.

מצב אחינו היקרים במושבה עקרון נורא מאד... כמעט אין
בית בעקרון אשר אין שם חולה... והרופא בראשון לציון
לא יבקרם כי פקודת הפקידים הפריעהו ממלאו חובתו.
תלמוד תורה בטלה, כי לקחו מהם בפקודת הפקידים
המורים והמלמדים... והרעב החל להפיל בהם חללים.

חבצלת, י"ב מנחם אב תרמ"ט, גיליון 41

שכר מורעות

מכל שוחר קצרה או סקסטה באותיות
פסוקים 1:1 קנה, ושורה רחבת 20 ק'
יותר על ג' פסוקים וזו לפי ערך. מאפיקים
כללי מחקרים בתעשיית אינם מורכבים
לבעליהם. סגנון מוריל בקבל רק שטרי
הסלכות: סאק, מלחין או סאק, ולא
פאסס מארקטן של חרל.

שכר בעקראלנק מכל שורה 15 קא
בני חליל אורקסט 25 קא.

הצפירה

HAZEFIRAH.

מכתב עתי מדיני מדעי וספרותי
יוצא לאור מדי יום ביומו

ווארשא יום ד' כ"א שבט ה'תרמ"ט	Warszawa, dnia II (23) Stycznia 1889 r.	Barzawa, 11 (23) Января 1889.
נחיתת החמה ש' 7 מינ' 56	שקיעת החמה ש' 4 מינ' 28	צאת הבוכבים ש' 4 מינ' 56

ובני המושבה „עקרון" עודם מחזיקים ברעתם
לבלתי עבוד את האדמה בשנה השביעית. לשוא
יכופו עליהם הר כגיגית, לשוא יפחידו אותם בעונשים
חוקים, ולשוא יהלכו עליהם אמים ומוראים גדולים,
שומע אין מהם. כעת נגזר לסגור את בורות המים
על מסגר ולבלתי תת להם מים לשתות, גם לשלח
בניהם מבית הספר, ולבלתי יבקרם הרופא כלל וכלל.

הצפירה, כ"א שבט תרמ"ט

כעס הברון לא היה רק על תושבי מזכרת בתיה אלא גם על הרב מוהליבר כעולה מהמכתב:

כעס הברון רוטשילד על הרב מוהליבר

מתוך מכתבו של הברון לרב צדוק הכהן מתאריך י"ט אלול תרמ"ט (15.9.1889)

"אני מרגיש את ההתקוממות שמתחילה, אני כותב לרב שמואל מוהליבר, מה עושה הרב הזה?

הוא, אשר זרק לזרועותי מאתיים נפשות והוא אשר אחראי כלפי,

אפילו מילה אחת אינו משיב לי...

הוא אשם בכל כי לפי בקשתו עשיתי הכל...

על ידי שתיקתו הוא מחזק את המתקוממים.

המכתבים שנשלחים אליו נשארים ללא תשובה...

המילה של ר' שמואל היא חסרת כל ערך בשבילי וכן גם המלצותיו.

אני בעצמי אראה מה יש לעשות.

שידע ר' שמואל שאת המתיישבים של עקרון עם משפחותיהם אני אשלח לו חזרה, ואז הוא יראה

מה הוא יכול לעשות איתם. ופרט לכרטיסי הנסיעה לא אתן להם פרוטה."

ציוני דרך

מרכז סיור ולימוד
מזכרת בתיה

מוזיאון הרב מוהליבר

מדוע לא השיב הרב מוהליבר למכתבי הברון? מה עשה הרב מוהליבר עם המכתב הזה?
ממה התקיימו תושבי מזכרת בתיה במהלך שנת השמיטה?
האם שוקמו היחסים עם הברון רוטשילד?
על שאלות אלו ועוד נשמח להשיב ולספר בביקורכם במזכרת בתיה!

להזמנת סיורי שמיטה בליווי הצגות רחוב, צפיה בסרט "השמיטה הראשונה" ומיצג אורקולי אודות הרב מוהליבר

טלפון 08-9340034 077-2005381 מייל midrasha.mb@gmail.com